УДК 343.13
DOI https://doi.org/10.32782/2307-1745.2026.83.27

Кулик М. Й.,
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-1373-6749

Кравець Ю. І.,
доктор філософії
ORCID: https://orcid.org/0009-0002-8203-1101

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ПУБЛІЧНИЙ СУДОВИЙ РОЗГЛЯД КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄС

Анотація. Статтю присвячено дослідженню європейських стандартів забезпечення права на публічний судовий розгляд кримінального провадження. На підставі аналізу рішень Європейського суду з прав людини, а також європейського законодавства (Естонія, Норвегія, Іспанія, Італія) підсвічено деякі прогалини українського законодавства в частині порядку та підстав здійснення судового розгляду за зачиненими дверима.

Констатовано, що публічність виступає не стільки декларативним принципом, а скільки механізмом, що спонукає суд та інших учасників судового провадження до суворого дотримання процесуальної дисципліни. Відмічено, що присутність громадськості виступає не лише засобом нагляду за процесуальною поведінкою суддів та прокурорів, а й формою підтримки судової влади в ситуаціях, коли вона перебуває під тиском у питаннях здійснення правосуддя.

Встановлено, що у КПК Італії на відміну він національного кримінального процесуального законодавства суд не тільки наділений правом, а в деяких випадках зобов'язаний ухвалювати рішення про закритий судовий розгляд. Наголошено, що такий законодавчий підхід ілюструє пріоритетність прав людини над принципом гласності судового розгляду в чутливій категорії проваджень. З огляду на сучасні безпекові виклики акцентовано на необхідності чіткого формулювання у положеннях національного законодавства військової безпеки в якості підстави для закритого судового процесу.

З'ясовано, що згідно з практикою Європейського суду з прав людини суди зобов'язані розглянути альтернативні способи захисту учасників судового процесу (видалення із зали судових засідань; закликання присутніх осіб до порядку, проведення окремих судових засідань у закритому режимі) замість загальної заборони доступу громадськості.

Звернено увагу на формальний підхід національних судів у частині обмеження гласності кримінального судочинства. У зв'язку з цим висвітлено питання наявності механізмів перевірки законності рішення суду про проведення судового розгляду за зачиненими дверми. Констатовано, що законодавець не передбачає можливості оскарження ухвал, постановлених в порядку ч. 2 ст. 27 КПК України, що ускладнює перевірку обґрунтованості такого рішення під час провадження.

Ключові слова: європейські стандарти, гласність та відкритість, кримінальне провадження, право на публічний судовий розгляд, закритий судовий процес.

Постановка проблеми. У демократичній державі, заснованій на принципі верховенства права, судочинство повинно відповідати мінімальним стандартам справедливого судового розгляду, серед яких реалізація права на публічний судовий розгляд має вагоме значення. На сучасному етапі розвитку судової влади важливість забезпечення доступного і прозорого судового процесу та можливості слідкувати за його перебігом є очевидною. Так, з досвіду представників адвокатської спільноти за наявності спостерігачів суд частіше надає стороні захисту повноцінну можливість висловити позицію, більш уважно формулює процесуальні рішення, відмовляється від практики проведення формальних та «прискорених» засідань тощо [1]. Відтак, публічність виступає не стільки декларативним принципом, а скільки саме тим механізмом, що спонукає суд та інших учасників судового провадження (прокурора, захисника, представника тощо) до суворого дотримання процесуальної дисципліни. Водночас, слід відмітити, що присутність громадськості виступає не лише засобом нагляду за процесуальною поведінкою суддів та прокурорів, а й формою підтримки судової влади в ситуаціях, коли вона перебуває під тиском у питаннях здійснення правосуддя.

При цьому, на нашу думку, публічність максимально актуалізується у сфері кримінальної юстиції, адже безпосередньо у цій площині вирішується питання про застосування найсуворіших заходів, передбачених правовою системою.

На важливості забезпечення прозорості відправлення правосуддя наголошує і Страсбурзький суд, який розглядає її як надійний механізм захисту учасників судового розгляду від системи правосуддя, яка уникає громадського контролю, і таким чином є одним із засобів, що сприяють збереженню довіри до судів, забезпечуючи прозорість здійснення правосуддя [2, п. 22]; гарантуючи сторонам у справі, що правосуддя не здійснюватиметься таємно, без публічного контролю. Здійснення правосуддя і, зокрема, судовий процес набувають легітимності завдяки гласності [3, п. 56]. Наведені аспекти підтверджують важливість

анонсованої тематики та актуалізують потребу в подальших наукових розвідках в контексті удосконалення належної реалізації права особи на публічний судовий розгляд кримінального провадження.

Стан дослідження. Зміст права на публічне правосуддя як елемента справедливого судового розгляду висвітлювався у науковій літературі представниками різних галузей процесуального права, серед яких: О. В. Бойко, Н. М. Грень, Р. О. Кабальський, Д. Т. Ковальська, О. І. Коровайко, Н. І. Максимюк, А. О. Маляренко, Н. Шелевер, Т. А. Цувіна та ін.

Водночас положення національного законодавства забезпечують реалізацію права на публічний розгляд через нормативне закріплення принципів гласності та відкритості судового процесу. У зв'язку з цим анонсоване питання розглядається у наукових джерелах переважно саме в такому ключі. Відтак дослідженню принципів гласності та відкритості діяльності судової влади у кримінальному судочинстві та поза ним присвячені роботи таких науковців як: В. М. Вільгушинський, В. В. Голобородько, В. П. Гончар, В В. Городовенко, І. В. Грицюк, А. В. Захарко, В. В. Король, А. О. Коршун, О. Ю. Льошенко, М. М. Малетич, О. О. Овсяннікова, О. В. Ромасєв, А. В. Рось, А. І. Тімонов та ін.

Принцип прозорості правосуддя у фаховій літературі дослідники розглядають у двох його значеннях – інституційному та процесуальному. З одного боку, публічні судові процеси дозволяють громадянам ознайомитися з роботою органів судової влади, а з іншого – публічні слухання мають на меті досягнення справедливого судового розгляду та забезпечення того, щоб процес доказування ґрунтувався на змагальності та рівності сторін. При цьому особливу увагу в контексті реалізації досліджуваного конвенційного стандарту правники звертають на питання узгодженості публічності окремих аспектів досудового розслідування і прозорості судових процесів із правом на приватність [4], балансування між забезпеченням відкритості правосуддя та гарантуванням безпеки учасників судового процесу [5]. Поруч з цим на сьогодні проблеми належної реалізації права на публічний судовий розгляд зумовлені збільшенням кількості проваджень, пов'язаних із злочинами проти національної безпеки, широким застосуванням дистанційного судочинства, формалізацією судами підстав для закритого судового розгляду та ін. З огляду на це, наявні наукові напрацювання в частині досліджуваної проблематики потребують відповідного оновлення та доповнення.

Мета статті – дослідити підходи ЄСПЛ до тлумачення змісту реалізації права на публічний судовий розгляд, здійснити порівняльний аналіз їх імплементації у положеннях кримінального процесуального законодавства країн ЄС та України для виявлення проблемних питань та обґрунтування шляхів удосконалення вітчизняної практики.

Виклад основного матеріалу. Публічний судовий розгляд кримінальних проваджень закріплено у численних положеннях міжнародних документів (ст. 10 Загальної декларації прав людини, п. 1 ст. 6 Європейської конвенції з прав людини, п. 2 ст. 47 Хартії основних прав Європейського Союзу та п. 1 ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права). Поруч із Конституцією України (ст. 129) та Законом України «Про судоустрій і статус суддів» (ст. 11) аналізований конвенційний стандарт унормований у приписах КПК України (ст. 27). Спираючись на положення міжнародних актів та кримінального-процесуального законодавства у науковій літературі закономірно виокремлюють такі структурні елементи досліджуваної категорії як: усність кримінального провадження та особиста присутність під час судового розгляду, відкритість судового розгляду, публічне проголошення і доступ громадськості до судових рішень.

Однак, як зауважує ЄСПЛ у п. 45 рішення у справі «Мраович проти Хорватії», ст. 6 § 1 не забороняє судам вирішувати, з огляду на особливості справи, що їм належить, відступати від цього принципу: відповідно до фактичного формулювання цього положення, «преса та громадськість можуть бути виключені з усього судового розгляду або його частини, якщо ... цього вимагає захист приватного життя сторін». Таким чином, іноді може бути необхідним згідно зі статтею 6 обмежити відкритий та публічний характер провадження, наприклад, для захисту безпеки або конфіденційності свідків або для сприяння вільному обміну інформацією та думками у прагненні до правосуддя [6].

Законодавчий досвід європейський країн в цілому спираючись на практику ЄСПЛ по різному адаптує аналізований стандарт в частині підстав та порядку обмеження участі громадськості у судовому розгляді. Так, згідно з § 12 КПК Естонії суд може оголосити слухання частково або повністю закритим: 1) для захисту державної або комерційної таємниці або секретної іноземної інформації; 2) для захисту моралі або сімейного чи приватного життя; 3) в інтересах неповнолітнього або потерпілого; 4) в інтересах правосуддя, зокрема у випадках, коли публічний характер судового засідання може поставити під загрозу безпеку суду або сторони судового провадження чи свідка [7].

У свою чергу КПК Італії у положеннях ст. 472 закріплює перелік справ, у яких провадження проводиться за закритими дверима. Зокрема суддя повинен наказати провести судовий розгляд або деякі з його проваджень за закритими дверима, якщо публічність може зашкодити добрим моральним нормам або, на вимогу компетентного органу, коли публічність може передбачати поширення інформації, яка повинна зберігатися в таємниці в інтересах держави. На прохання заінтересованої сторони суддя постановляє провести закрите засідання щодо збирання доказів, які можуть загрожувати таємниці свідків або приватних осіб щодо фактів, не охоплених обвинувальним актом. Суддя також постановляє, що судовий розгляд проводиться за закритими дверима, коли публічність може завдати шкоди громадському здоров'ю, коли відбуваються публічні демонстрації, які порушують звичайний хід слухань, або коли це необхідно для забезпечення безпеки свідків чи підсудних. Разом з тим відповідно до вказаного нормативного акта судовий розгляд щодо статевих злочинів проводиться публічно; проте потерпіла сторона може вимагати, щоб навіть частина судового розгляду проводилася у закритому порядку. Судовий розгляд завжди проводиться у закритому порядку, якщо потерпіла сторона є неповнолітньою [8]. Відтак на відміну він національного кримінального процесуального законодавства суд не тільки наділений правом, а в деяких випадках зобов'язаний ухвалювати рішення про закритий судовий розгляд. Такий законодавчий підхід ілюструє пріоритетність прав людини над принципом гласності судового розгляду в чутливій категорії проваджень.

Поруч з цим заслуговує на увагу беззаперечний підхід наведених вище зарубіжних законодавців в частині наявності неповнолітнього потерпілого як підстави для закритого судового процесу. Таке бачення базується на необхідності захисту психічного здоров'я та гідності дитини та має бути імплементова-

но у національне законодавство. В цьому контексті показовим є рішення Ковпаківського районного суду м. Суми від 14 травня 2026 року, яке, на нашу думку, не відповідає європейським стандартам захисту прав дитини. Так, як убачається із змісту ухвали, суд не задовольнив клопотання прокурора, який у підготовчому судовому засіданні просив про здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні, оскільки потерпілою є малолітня особа. Примітно, що учасники судового провадження підтримали клопотання прокурора про розгляд кримінального провадження в закритому судовому засіданні. Однак, суд відмовив у задоволенні клопотання, мотивуючи тим, що під час підготовчого судового розгляду обставин визначених ч. 2 ст. 27 КПК України, які б давали суду підставу для ухвалення розгляду кримінального провадження в закритому судовому засіданні, судом не встановлено, а відтак відсутні підстави для задоволення клопотання прокурора про розгляд кримінального провадження в закритому судовому засіданні [9].

Згідно з норвезьким законодавством суд може серед іншого ухвалити рішення про проведення судових засідань за зачиненими дверима, якщо цього вимагають міркування щодо відносин держави з іноземною державою, або міркування конфіденційності або пристойності (під цим терміном у норвезькому законодавстві розуміється публічна мораль), або у воєнний час, коли цього вимагають міркування військових операцій або безпеки військових частин [10]. Нормативне закріплення останньої підстави заслуговує на особливу увагу, адже чітке формулювання військової безпеки в якості підстави для закритого судового процесу є актуальним для українського законодавства з огляду на сучасні безпекові виклики.

Прикладом збалансованого підходу до реалізації досліджуваного конвенційного стандарту є положення ст. 681 КПК Іспанії [11], відповідно до якої суд може, як за власною ініціативою, так і на прохання будь-якої зі сторін, після їх вислуховування, постановити, що всі або деякі провадження чи засідання судового розгляду проводяться у закритому режимі, коли цього вимагають міркування безпеки чи громадського порядку, або для належного захисту основних прав учасників справи, зокрема права потерпілого на недоторканність приватного життя, поваги до потерпілого або його родини, або коли це необхідно для запобігання значній шкоді потерпілим, яка могла б виникнути внаслідок звичайного ходу провадження. Однак Суддя або Голова Суду може дозволити присутність осіб, які демонструють особливий інтерес у справі.

Суд для захисту недоторканності приватного життя жертви та членів її родини може: a) заборонити розголошення або публікацію інформації, що стосується особи жертви, даних, які можуть прямо чи опосередковано сприяти її ідентифікації, або тих особистих обставин, які були оцінені для задоволення її потреб у захисті; b) заборонити отримання, розголошення або публікацію зображень жертви або членів її родини. У будь-якому випадку забороняється розголошення або публікація інформації, що стосується особи неповнолітніх жертв, жертв з інвалідністю, які потребують спеціального захисту, та жертв злочинів сексуального насильства, а також даних, які можуть прямо чи опосередковано сприяти їх ідентифікації, або тих особистих обставин, які були оцінені для вирішення їхніх потреб у захисті, а також отримання, розкриття або публікація їх зображень або їхніх родичів [11].

Детальний аналіз зазначеної статті іспанського кримінального процесуального закону дозволяє констатувати про диференційований підхід законодавця у питаннях закритого та відкритого судового процесу у кримінальному провадженні. Адже такі положення дають можливість суду балансувати між принципом гласності і відкритості та захистом приватного життя, не вдаючись до повного обмеження громадськості до правосуддя. Поруч з цим позитивно оцінюємо положення щодо можливості іспанського суду дозволити присутність окремих осіб (осіб, які демонструють особливий інтерес у справі) навіть за умов закритого судового процесу, що забезпечує мінімально необхідний рівень громадського контролю.

Відповідно до практики ЄСПЛ проведення провадження, повністю або частково, у закритому порядку, має відповідати критерію «суворої обумовленості обставинами справи» [6]. Так, Суд у справі «Вельке та Бялек проти Польщі», аналізуючи критерій «суворої необхідності» за обставин справи, зазначає, що, схоже, на всіх слуханнях, окрім першого, суд першої інстанції розглядав секретні докази, пов'язані з таємними записами та перехопленням посилки, або заслуховував поліцейських, які брали участь у таємному перехопленні посилки, огляді її вмісту та обшуку квартири першого заявника. Щодо секретних записів Суд зазначає, що суд першої інстанції заслухав ці докази, а згодом, після закриття судового розгляду, вирішив виключити їх. Заявники стверджували, що оскільки всі секретні докази були виключені, не було підстав проводити закрите слухання. Однак Суд не погоджується з цим аргументом. Він зазначає, що після закриття судового розгляду Регіональний суд вирішив виключити як незаконну частину секретних доказів, отриманих за допомогою секретних записів. Але ці докази були не єдиними секретними доказами, розглянутими судом першої інстанції, який також розглянув докази, пов'язані з таємним перехопленням та спостереженням за посилкою, та заслухав поліцейських, які брали участь у таємному перехопленні. У цій справі Суд вважає, що виключення публіки було необхідним, враховуючи секретний характер доказів та законний інтерес держави у переслідуванні злочинів, пов'язаних з наркотиками. Виключення публіки було також виправдане необхідністю зберегти таємні поліцейські методи розслідування, які були використані у справі заявників, та отримати свідчення від поліцейських, які проводили таємні операції [12, п. 76]. Відтак, згідно з практикою ЄСПЛ проведення закритого судового розгляду є виправданим, якщо воно обумовлено необхідністю зберігати в таємниці певні поліцейські методи розслідування, навіть якщо згодом частина секретних доказів була визнана недопустимими та виключена із матеріалів справи.

У будь-якому випадку перед недопущенням публіки під час кримінального провадження національний суд повинен зробити конкретний висновок про необхідність недопущення публіки для захисту вагомого суспільного інтересу, і повинен обмежити закритість процесу тією мірою, яка необхідна для захисту цього інтересу. Це має значення для визначення, чи було рішення про проведення закритого судового розгляду кримінальної справи сумісним з правом на публічний судовий розгляд за статтею 6 Конвенції, а також чи було забезпечено баланс між міркуваннями стосовно суспільного інтересу і необхідністю відкритості, чи були усі докази відкриті стороні захисту та чи було провадження у цілому справедливим (рішення у справі «Бошкоскі проти Північної Македонії») [13, п. 39].

Практика ЄСПЛ свідчить про недотримання зазначеної вище вимоги українськими судами. Так, у рішенні у справі «Суслов

та Батікян проти України» від 06 жовтня 2022 року (п. 124) Суд зазначає, що, хоча українське законодавство вимагало, щоб будь-який відхід від принципу публічного судового розгляду було виправдано вмотивованою ухвалою суду, районний суд ухвалив проведення закритого судового розгляду без постановлення такої ухвали. Він просто задовольнив клопотання родичів потерпілого про недопущення публіки, яке ґрунтувалося, як вони стверджували, на міркуваннях безпеки та конфіденційності. По-перше, родичі потерпілого посилалися на присутність у судовому залі деяких родичів першого заявника, які, як стверджувалося, погрожували їм помстою. Суд першої інстанції міг би відреагувати на таку проблему, закликавши відповідних осіб до порядку або видаливши їх із зали судового засідання, замість повного закриття судового розгляду для публіки. По-друге, потерпілі стверджували, що «під час судового розгляду справи можуть бути порушені питання, пов'язані з їхньою комерційною та сімейною таємницею». Ця необхідність забезпечення конфіденційності була сформульована нечітко. Навіть припустивши, що існували які-небудь підстави для цього, вони могли стосуватися виключно окремих засідань або процесуальних заходів, але не усього судового розгляду [14]. Таким чином у даному випадку ЄСПЛ звертає увагу не тільки на відсутність відповідного рішення суду, але і на обов'язок суду розглянути альтернативні способи захисту учасників судового процесу (видалення із зали судових засідань; закликання присутніх осіб до порядку, проведення окремих судових засідань у закритому режимі) замість загальної заборони доступу громадськості.

Водночас, слід відзначити приклади виваженого підходу українських судів до цього питання. Зокрема, як справедливо зазначається у змісті ухвали Приморського районного суду м. Одеси від 23 вересня 2025 року проведення закритого розгляду має бути виправданим і вмотивованим. Сторона, яка вимагає закритого процесу, мусить обґрунтовано довести, що відкритий розгляд завдасть шкоди певному її інтересу. Суддя має дати оцінку вказаним обставинам, чітко визначити, хто найбільше потребує судового розгляду в закритому режимі, з яких мотивів, і лише після того ухвалити відповідне рішення. Враховуючи, що клопотання прокурора є необґрунтоване, суд приходить до висновку, що підстав для здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні немає, тому у задоволенні клопотання слід відмовити [15].

Наведене судове рішення, хоча і демонструє про поступовий перехід до впровадження стандарту доказування необхідності проведення закритого судового розгляду, скоріше є винятком аніж усталеною практикою. Вивчення ухвал щодо вирішення питання про закритий судовий розгляд, відображених в Єдиному державному реєстрі судових рішень, на наш погляд, свідчить про формальний підхід суддів до питання обмеження гласності кримінального судочинства. Адже суди, як убачається із змісту ухвал, не з'ясовують питання необхідності здійснення закритого судового розгляду у конкретних обставинах справи.

В контексті викладеного актуальним є питання наявності механізмів перевірки законності рішення суду про проведення судового розгляду за зачиненими дверми, адже законодавець не передбачає можливості оскарження ухвал, постановлених в порядку ч. 2 ст. 27 КПК України, що ускладнює перевірку обґрунтованості такого рішення під час провадження.

З позиції Верховного Суду прийняття рішення про відкритий або закритий судовий розгляд належить до дискреційних повноважень суду, водночас можливі порушення при прийнятті такого рішення не віднесені кримінальним процесуальним законом до безумовних підстав для його скасування, передбачених ч. 2 ст. 412 КПК України, а тому істотність таких порушень з огляду на їх вплив на законність та обґрунтованість рішення в цілому має бути оцінена у кожному окремому випадку [16].

Відповідно до практики ЄСПЛ відсутність публічного слухання в суді першої інстанції може мати негативні наслідки для справедливості провадження, відсутність публічності в жодному разі не може бути виправлена нічим іншим, окрім повного повторного слухання в апеляційному суді [17]. Враховуючи такий висновок ЄСПЛ, обґрунтований у пунктах 35–41 рішення у справі «Ріпан проти Австрії» щодо відсутності публічності під час судового розгляду у суді першої інстанції, можна припустити, що у разі порушення національним судом першої інстанції конвенційної вимоги публічності, апеляційний суд зобов'язаний застосувати ст. 404 КПК України (межі перегляду судом апеляційної інстанції) максимально широко. При цьому, як зауважує ЄСПЛ «будь-яке обмеження дослідження доказів в апеляції за наявності такого порушення автоматично перетворює апеляційне провадження на формальність, що не відповідає вимогам статті 6 Конвенції» [17].

Як свідчить аналіз рішень Вищої ради правосуддя, однією з найбільш дієвих превентивних гарантій забезпечення принципу гласності є встановлена законодавством дисциплінарна відповідальність судді. Так, згідно з пп. «в» п. 1 ч. 1 ст. 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», умисне або внаслідок недбалості порушення засад гласності та відкритості судового процесу є підставою для притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності. Вказане положення виступає інституційним запобіжником, що стримує суддів від безпідставного або автоматичного закриття судових засідань.

Висновки. Проведений аналіз практики ЄСПЛ, європейського законодавства, позицій Верховного Суду, а також рішень національних судів підтверджує необхідність удосконалення українського законодавства через внесення змін до ст. 27 КПК України. Зокрема існує потреба у перегляді процесуального порядку та підстав здійснення судового розгляду у закритому режимі, а також доцільно закріпити обов'язок суду розглянути альтернативні способи захисту учасників судового процесу (видалення із зали судових засідань; попередження про відповідальність за неповагу до суду; проведення окремих судових засідань у закритому режимі) замість загальної заборони доступу громадськості.

Література:

1. Алексєєва А. Публічність як інструмент захисту справедливого суду. *Юридична газета.* URL: https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/publichnist-yak-instrument-zahistu-spravedlivogo-sudu.html
2. Рішення ЄСПЛ у справі «Гемічі проти Туреччини» від 2 грудня 2008 року (заява № 25471/02). *Європейський суд з прав людини.* URL: https://hudoc.echr.coe.int/ukr#{%22languageisocode%22:[%22FRE%22],%22appno%22:[%2225471/02%22],%22documentcollectionid2%22:[%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-90005%22]}
3. Рішення ЄСПЛ у справі «Шагін проти України» від 10 грудня 2009 року (заява № 20437/05). *Верховна Рада України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_612#Text.
4. Михайленко В. Між законом і сумлінням: публічність, приватність, відповідальність. *Just talk.* URL: https://justtalk.com.ua/post/mizh-zakonom-i-sumlinnyam-publichnist-privatnist-vidpovidalnist.

5. Проскурня В. О. Міжнародно-правові стандарти публічності судової влади та їх застосування в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 2. С. 1112–1116.
6. Рішення ЄСПЛ у справі «Мраович проти Хорватії» від 14 травня 2020 року (заява № *30373/13*). *Європейський суд з прав людини.* URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-202119%22]}
7. Eesti kriminaalmenetluse seadustik.Vastu võetud 12.02.2003.RT I 2003, 27, 166. jõustumine 01.07.2004. URL: https://www.riigiteataja.ee/et/akt/106012016019?leiaKehtiv
8. Codice di procedura penale italiano. Testo del D.P.R. 22 settembre 1988, n. 447. URL: https://www.altalex.com/documents/news/2014/10/28/giudizio-dibattimento
9. Ухвала Ковпаківського районного суду м. Суми від 14 травня 2026 року у справі № 592/4592/26 (провадження № 1-кп/592/787/26). *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/136539842.
10. Norsk domstolslov. LOV-1915-08-13-5. URL: https://gemini.google.com/app/c6a1dc70ab69ee71?hl=uk
11. Real Decreto de 14 de septiembre de 1882 por el que se aprueba la Ley de Enjuiciamiento Criminal. «Gaceta de Madrid» núm. 260, de 17/09/1882. URL: https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1882-6036
12. Рішення ЄСПЛ у справі «Вельке та Бялек проти Польщі» від 01 березня 2011 року (заява № 15924/05). *Європейський суд з прав людини.* URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-103696%22]}}
13. Рішення ЄСПЛ у справі «Бошкоскі проти Північної Македонії» від 4 червня 2020 року (заява № 71034/13*). Європейський суд з прав людини.* URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-202700%22]}
14. Рішення ЄСПЛ у справі «Суслов та Батікян проти України» від 06 жовтня 2022 року (заяви № 56540/14 і № 57252/14*). Європейський суд з прав людини.* URL: https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22itemid%22:[%22001-223352%22]}
15. Ухвала Приморського районного суду м. Одеси від 23 вересня 2025 року у справі № 522/12557/21 (провадження № 1-кп/522/1881/25). *Єдиний державний реєстр судових рішень.* URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/130412669
16. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 23 листопада 2021 року у справі № 369/1044/19 (провадження № 51-2732км21). *Правові позиції Верховного Суду*. URL: https://lpd.court.gov.ua/legal-position/6661/document/7396
17. Рішення ЄСПЛ у справі «Ріпан проти Австрії» від 14 листопада 2000 року (Заява № *35115/97). Європейський суд з прав людини.* URL: https://hudoc.echr.coe.int/ukr#{%22itemid%22:[%22001-58978%22]}

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Kulyk M., Kravets Yu. European standards for the realization of the right to a public trial in criminal proceedings: specifics of their implementation in Ukraine and EU countries

Summary. The article is devoted to the study of European standards for ensuring the right to a public trial in criminal proceedings. Based on the analysis of the decisions of the European Court of Human Rights, as well as European legislation (Estonia, Norway, Spain, Italy), some gaps in Ukrainian legislation regarding the procedure and grounds for conducting a trial behind closed doors are highlighted.

It is stated that publicity is not so much a declarative principle, but rather a mechanism that encourages the court and other participants in judicial proceedings to strictly observe procedural discipline. It is noted that the presence of the public is not only a means of supervising the procedural behavior of judges and prosecutors, but also a form of support for the judiciary in situations when it is under pressure in matters of administering justice.

It is established that the Italian Code of Criminal Procedure, unlike the national criminal procedural legislation, not only grants the court the right, but in some cases is obliged to decide on a closed trial. It is emphasized that such a legislative approach illustrates the priority of human rights over the principle of publicity of the trial in a sensitive category of proceedings. In view of modern security challenges, the need for a clear formulation in the provisions of national legislation of military security as a basis for a closed trial is emphasized.

It was found that, according to the practice of the European Court of Human Rights, courts are obliged to consider alternative ways of protecting participants in the trial (removal from the courtroom; calling those present to order, holding individual court sessions in closed session) instead of a general ban on public access.

Attention is drawn to the formal approach of national courts in terms of limiting the publicity of criminal proceedings. In this regard, the issue of the availability of mechanisms for verifying the legality of a court decision to hold a trial behind closed doors is highlighted. It is noted that the legislator does not provide for the possibility of appealing decisions made in accordance with Part 2 of Article 27 of the Code of Criminal Procedure of Ukraine, which complicates the verification of the validity of such a decision during the proceedings.

Key words: European standards, transparency and openness, criminal proceedings, right to a public trial, closed trial.

Використання штучного інтелекту. Під час підготовки статті інструменти штучного інтелекту не використовувалися.

Дата першого надходження статті до видання: 11.09.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 04.10.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 09.11.2026